Utbildningsutskottets betänkande 1984/85:21

om anslag till studieförbunden m. m. (prop. 1984/85:100)

ÅTTONDE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1984/85:100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) punkt C 4 (s. 229—234) jämte motioner.

Utbildningsutskottet har från kulturutskottet inhämtat yttrande över proposition 1984/85:100, bilaga 10, punkt C 4. Bidrag till studieförbunden m. m. i de delar som rör kulturutskottets beredningsområde jämte motion 1984/85:2822 i motsvarande delar samt motionerna 1984/85:1911 och 2505. Yttrandet (KrU 1984/85:2 y) är fogat som *bilaga* till detta betänkande.

Propositionen

Regeringen har i proposition 1984/85:100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen har föreslagits beträffande tilläggsbidrag till vissa studiecirklar för deltagare med stora kommunikationshinder,
2. godkänna vad som i propositionen har föreslagits beträffande försöksverksamhet med friare regler,
3. godkänna vad som i propositionen har föreslagits beträffande medlen för uppsökande verksamhet i bostadsområden,
4. godkänna att 89 000 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1985/86 används till att delvis finansiera anslaget Bidrag till studieförbunden m. m.,
5. till *Bidrag till studieförbunden m. m.* för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 906 982 000 kr.

Motionerna

1984/85:802 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

1. att riksdagen beslutar att kursplanebundna universitetscirklar åter skall bli berättigade till statsbidrag,
4. att riksdagen beslutar att under anslaget C 4. Bidrag till studieförbunden anvisa 36 milj. kr. mindre än vad regeringen föreslagit.

1984/85:1345 av Berit Oscarsson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att underlätta arbetslivsorienterad folkbildning.

1984/85:1838 av Lars Ahlmark m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av reglerna för statsbidrag till studiecirkelverksamhet bland personer med psykisk ohälsa.

1984/85:1893 av Elver Jonsson (fp) och Kenth Skårvik (fp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att statsbidraget till enskild studiecirkel — efter vederbörlig lokal prövning — får utgå upp till fyra studietimmar per sammankomst,

2. att riksdagen beslutar att fjärde studietimmen får medtas i underlaget för fördelning av högre schablonbidrag kommande verksamhetsår.

1984/85:1904 av Anders Nilsson (s) och Mona Sahlin (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om en översyn av förordningen om statsbidrag till studiecirklar (SFS 1981:518) i enlighet med vad som anförts i motionen.

1984/85:1911 av Berit Oscarsson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående statsbidrag till kulturverksamhet i folkbildningen för barn och ungdom.

1984/85:2201 av Björn Samuelson (vpk) vari — med hänvisning till vad som anförts i den till näringsutskottet remitterade motionen 1984/85:2200 — yrkas att riksdagen hos regeringen begär initiativ till statligt stöd till lokala fackliga studiecirklar om industriell utveckling inom nedläggningshotad värmländsk industri.

1984/85:2504 av Stina Gustavsson (c) och Agne Hansson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen framförts angående utvärdering av studiecirkelsammankomsternas längd.

1984/85:2505 av Agne Hansson (c) och Gösta Andersson (c) vari yrkas

1. att riksdagen till Bidrag till studieförbunden m. m. anvisar ett i förhållande till regeringen med 6 000 000 kr. förhöjt anslag avseende delposten 2. Bidrag till kulturverksamhet,

2. att riksdagen beslutar att den föreslagna höjningen av bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet och utvecklingsarbete på 4 000 000 kr. förs upp som en särskild delpost,

3. att riksdagen beslutar att uppgiften att fördela dessa medel anförtros statens kulturråd efter samråd med studieförbunden.

1984/85:2518 av Hans Nyhage m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att kursplanebundna universitetscirklar i studieförbundens regi skall vara statsbidragsberättigade.

1984/85:2545 av Inger Wickzén (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att studieförbunden — inom sin tilldelade timkvot — får anordna studiecirklar för handikappade i estetiska ämnen med fyra timmar vid varje sammankomst.

1984/85:2546 av Inger Wickzén (m) och Hans Nyhage (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att begränsningen av studieförbundens användande av den tilldelade timkvoten till tre timmar per gång upphävs,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det fortsättningsvis skall vara möjligt för studieförbunden, om de så önskar, att anordna cirklar med fyra timmar per gång.

1984/85:2822 av Per Unckel m. fl. (m) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

31. att riksdagen beslutar att avskaffa tilläggsbidragen till studiecirklar i samhällskunskap, svenska, matematik och hemspråk,

32. att riksdagen beslutar att avskaffa den särskilda anslagsposten för bidrag till uppsökande verksamhet i bostadsområden,

33. att riksdagen beslutar att den särskilda anslagsposten för bidrag till kulturverksamhet bestäms till 65 490 000 kr.,

34. att riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag om en höjning med 4 000 000 kr. av bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet och utvecklingsarbete,

35. att riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag om en höjning med 2 020 000 kr. av bidraget till studieförbundens centrala organisationskostnader,

36. att riksdagen beslutar att godkänna att 196 500 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1985/86 används för att delvis finansiera anslaget Bidrag till studieförbunden m. m.,

37. att riksdagen beslutar att till Bidrag till studieförbunden m. m. för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 818 712 000 kr.

Utskottet

Enligt de grunder som har godtagits av 1981 års riksdag (prop. 1980/81:127, UbU 1980/81:36, KrU 1980/81:6 y, rskr. 1980/81:386) utgår ur detta anslag bidrag till studiecirklar, till kulturverksamhet i studieförbunden, till studieförbundens organisation, pedagogiska verksamhet och verksamhet för handikappade, till Folkbildningsförbundet och länsbildningsförbunden samt till uppsökande verksamhet i bostadsområden. Enligt förordningen (1981:518) om statsbidrag till studiecirklar m. m. (ändrad senast 1984:569) utgår schablonbidrag, tilläggsbidrag och bidrag till kostnader för resekostnadsersättningar och traktamenten för vissa studiecirklar. Schablonbidrag utgår med 90 resp. 28 kr. för varje studietimme. Til-

läggsbidrag utgår till vissa studiecirklar med 15 resp. 30 kr. per studietimme.

Enligt budgetpropositionen sjönk under början av 1980-talet *antalet studietimmar* inom studieförbunden. Budgetåret 1983/84 ökade emellertid verksamheten med 5 %. I propositionen förutsätts en fortsatt ökning. För budgetåret 1985/86 räknar föredragande statsrådet med en volym av 9 000 000 studietimmar, varav 6 300 000 studietimmar med högre schablonbidrag.

Vidare förordas att ett *tilläggsbidrag* om 30 kr. per studietimme skall utgå till vissa studiecirklar för deltagare, som på grund av olika handikapp har stora svårigheter att kommunicera med andra människor. Utskottet har ingen erinran mot regeringens förslag om tilläggsbidrag till vissa studiecirklar för deltagare med stora kommunikationshinder.

I propositionen föreslås att studieförbunden skall få bedriva *försöksverksamhet med friare regler* för sin verksamhet under två år fr. o m. den 1 juli 1985. Avsikten med försöket är att finna nya former för att nå cirkeldeltagare, som normalt är svåra att rekrytera. Verksamheten skall bedrivas i enlighet med studiecirkelverksamhetens allmänna mål och riktlinjer, men gruppstorlek, studietid, arbetsformer, studiematerial, ämnesval m. m. skall kunna anpassas till deltagarnas behov och förutsättningar. Den utvidgade verksamhet som studieförbunden härigenom får möjlighet att bedriva bör finansieras genom att förbunden får byta ut en timme med det högre schablonbidraget mot fyra försökstimmar med det lägre schablonbidraget. Eventuella tilläggsbidrag bör utgå enligt de vanliga reglerna. Studieförbunden föreslås under budgetåret 1985/86 sammanlagt få byta ut upp till 126 000 högschablontimmar mot totalt 504 000 försökstimmar. Försöksverksamheten kommer att följas upp och utvärderas av skolöverstyrelsen (SÖ).

Utskottet tillstyrker att en försöksverksamhet får ske inom de ramar, som förordas i propositionen.

I motion 1984/85:1838 (m) tas frågan upp om *studiecirklar för psykiskt handikappade*. Den verksamheten har enligt motionären försvårats genom bl. a. krav på att en studiecirkel måste ha minst en viss längd för att bli berättigad till statsbidrag. En översyn av bestämmelserna anses därför befogad.

Enligt utskottets mening kan de problem, som aktualiseras i motion 1984/85:1838, finna sin lösning inom ramen för den försöksverksamhet, som föreslås i propositionen. Med hänvisning härtill anser utskottet att riksdagen bör avslå motion 1984/85:1838.

Regeln om högst tre statsbidragsberättigade timmar per studiesammankomst föreslås i motion 1984/85:2545 (m) bli upphävd för studiecirklar inom estetiska ämnen för handikappade, så att sammankomsterna skall kunna omfatta fyra statsbidragsberättigade timmar per gång. Ett upphävande av tretimmarsregeln så att *sammankomster med fyra statsbidragsberättigade timmar per gång* blir möjliga krävs i motion 1984/85:2546 (m)

yrkandena 1 och 2. Likartade yrkanden föreligger i motionerna 1984/85:1893 (fp) yrkandena 1 och 2 och 1984/85:2504 (c).

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande.

Statsbidrag kan utgå till fyratimmarssammankomster för studiecirklar som anordnas på arbetstid eller där flertalet deltagare har längre resväg än två mil.[1] Härigenom tillgodoses de särskilda behov som finns i samband med studier på arbetstid. Dessutom underlättas situationen för cirkelverksamhet i glesbygd.

Den tvååriga försöksverksamhet avseende studieverksamhet enligt friare regler, som föreslås i budgetpropositionen, ger vissa möjligheter — om än begränsade — till fyratimmarssammankomster.

En metod att begränsa kostnadsökningarna vid ett eventuellt återinförande av den fjärde studietimmen skulle kunna vara att medge statsbidragsberättigade fyratimmarssammankomster under förutsättning att den enskilda studiecirkeln i genomsnitt har högst tre statsbidragsberättigade studietimmar per sammankomst. Utskottet har emellertid inte nu underlag för att bedöma alla konsekvenser av en sådan ordning. Utskottet utgår från att SÖ i samråd med studieförbunden kan finna sådana förslag till lösningar inom nuvarande kostnadsramar som tar hänsyn till studiecirklarnas olika karaktär.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1984/85:1893 yrkandena 1 och 2, 1984/85:2504, 1984/85:2545 och 1984/85:2546 yrkandena 1 och 2.

Enligt motionerna 1984/85:802 (fp) yrkande 1 och 1984/85:2518 (m) har *kursplanebundna universitetscirklar* varit av stort värde för många människor, speciellt för dem som bor på mindre orter och i glesbygd. Sådana universitetscirklar anses vara ett viktigt komplement till högskoleutbildningen, inte en konkurrent. Önskemål om kursplanebundna universitetscirklar har förts fram inom studieförbunden och motionärerna kräver att riksdagen skall besluta att sådana studiecirklar åter skall bli berättigade till statsbidrag.

Utskottet anser inte att riksdagen skall ändra sitt beslut från år 1983 om att studieförbunden skall inrikta sitt arbete på studier, som inte är bundna av kursplaner och kompetenskrav och att kursplanebundna universitetscirklar därför inte skall vara statsbidragsberättigade. Utskottet vill emellertid erinra om att statsbidrag fortfarande kan utgå till studiecirklar på högskolenivå under förutsättning att de inte följer kursplaner som gäller för universitet och högskolor. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1984/85:802 yrkande 1 och 1984/85:2518.

I motion 1984/85:1904 (s) begärs sådana ändringar i statsbidragsreglerna att bidrag kan utgå till *idrottsrörelsens studieverksamhet*, såsom t. ex. utbildning av ledare, tränare och instruktörer.

I proposition 1984/85:100 erinrar föredragande statsrådet om att Sve-

[1] SÖ:s tillämpningsföreskrifter.

riges riksidrottsförbund har anhållit om att få bilda ett idrottens studieförbund och att få statsbidrag för verksamheten i enlighet med studiecirkelförordningen. Enligt statsrådet föreligger ännu vissa svårigheter för ett sådant nytt studieförbund att svara mot gällande bestämmelser. En oklarhet gäller avgränsningen mellan studieverksamhet som är berättigad till statsbidrag och sådan verksamhet som inte är det. Ett annat problem är att få belägg för hur stor studieverksamhet idrottsrörelsen för närvarande har i samarbete med de nu existerande studieförbunden. För att få statsbidrag skall ett studieförbund under vart och ett av de tre senaste redovisningsåren ha genomfört minst 50 000 studiecirkeltimmar som uppfyller gällande bidragsvillkor. Riksidrottsförbundets medlemsförbund samarbetar med flera studieförbund. Statsrådet anser att Riksidrottsförbundet i samarbete med SÖ bör undersöka om tillräckligt många studietimmar anordnas eller har anordnats under en treårsperiod av de nuvarande studieförbunden i samarbete med Riksidrottsförbundets medlemsorganisationer. Därvid bör också redovisas erfarenheter rörande eventuella problem i fråga om avgränsningen av statsbidragsberättigad studieverksamhet. När ett underlag av detta slag föreligger bör frågan tas upp till ny prövning.

Utskottet delar föredragande statsrådets uppfattning i ärendet och föreslår att riksdagen avslår motion 1984/85:1904.

I motion 1984/85:1345 (s) understryks vikten av att underlätta för *arbetslivsorienterad folkbildning*. Den uppsökande verksamheten är enligt motionärerna ett viktigt instrument för att rekrytera deltagare till studiecirklar. Motionärerna önskar vissa förändringar i statsbidragsreglerna för att genomföra yrkesinriktad folkbildning av allmän karaktär.

Utskottet finner inget hinder i nuvarande regler för att uppnå vad som yrkas i motionen. Anslaget för uppsökande verksamhet på arbetsplatser har räknats upp med 3 000 000 kr. inför budgetåret 1985/86. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 1984/85:1345.

Som en åtgärd i en samhällelig utvecklingsplan för Värmland föreslås i motion 1984/85:2201 (vpk) att riksdagen hos regeringen begär initiativ till statligt stöd till lokala *fackliga studiecirklar om industriell utveckling* inom nedläggningshotad värmländsk industri.

Utskottet har inhämtat, att inom ramen för de reguljära bidragen kan de studieförbund som har samarbete med de fackliga organisationerna välja att bedriva studieverksamhet av den typ som beskrivs i motionen. Studiecirkelbidraget kan uppgå till 120 kr. per timme. Dessutom kan timstudiestöd utgå till deltagarna om studierna bedrivs på arbetstid. Med hänvisning till det anförda avstyrks motion 1984/85:2201.

I motion 1984/85:1911 (s) behandlas frågan om statsbidrag till *kulturverksamhet i folkbildningen för barn och ungdom*. Enligt motionärerna har det nya bidraget till kulturverksamhet inte inneburit någon förstärkning av kulturverksamheten inom barn- och ungdomsorganisationerna. Motionärerna erinrar om att bidrag från det tidigare anslaget till experiment och

utvecklingsarbete inom kulturell verksamhet bland amatörer gick direkt till ungdomsorganisationerna. De anser att barn- och ungdomsorganisationerna även bör få ansvaret för den kulturverksamhet som får stöd från det nuvarande bidraget. Studieförbunden skall endast ha till uppgift att förmedla bidragen.

Utbildningsutskottet har remitterat motion 1984/85:1911 till kulturutskottet för yttrande. Kulturutskottet hänvisar till att kulturrådet skall göra en utvärdering av bidraget till kulturverksamhet i studieförbunden. Utvärderingen kommer bl. a. att belysa i vilken omfattning barn- och ungdomsorganisationer samverkat med studieförbunden. De frågor, som tas upp i motionen, kan bättre bedömas när kulturrådet har gjort sin utvärdering. Med hänvisning till vad kulturutskottet har anfört föreslår utbildningsutskottet att motion 1984/85:1911 avslås.

I propositionen föreslås att de medel som avdelats för *uppsökande verksamhet* i bostadsområden bör kunna användas även till sådana projekt som avser kulturverksamhet i studieförbunden. I motion 1984/85:2822 (m) yrkande 32 i denna del yrkas att inga medel alls skall utgå till uppsökande verksamhet.

Utskottet, som finner den uppsökande verksamheten angelägen särskilt för att nå grupper med låg utbildningsnivå och bristande studievana, anser att riksdagen med avslag på motion 1984/85:2822 yrkande 32 i denna del skall godkänna vad som förordats i propositionen.

Statsrådet föreslår en uppräkning av bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet och utbildningsarbete med 4 000 000 kr. för budgetåret 1985/86. I motion 1984/85:2505 (c) yrkande 2 föreslås att denna summa avsätts för en *särskild anslagspost*, som enligt yrkande 3 får disponeras av kulturrådet efter samråd med studieförbunden. Kulturutskottet tillstyrker ett sådant förfaringssätt i sitt yttrande över motionen (jfr KrU 1984/85:2 y).

Utbildningsutskottet har för sin del ingen erinran mot regeringens förslag att SÖ liksom hittills disponerar medlen till ifrågavarande verksamhet. Såvitt utskottet erfarit har något önskemål om en förändring inte heller framförts från studieförbundens sida. Utskottet anser att det angivna syftet — att utveckla kulturverksamheten — kan tillgodoses utan att inrätta en särskild anslagspost i enlighet med motionärens förslag varför riksdagen bör avslå motion 1984/85:2505 yrkande 2 och 3.

I propositionen föreslås att 89 000 000 kr. av de medel, som tillfaller statsverket genom *vuxenutbildningsavgiften* för budgetåret 1985/86 skall användas för att delfinansiera anslaget Bidrag till studieförbunden m. m. I motion 1984/85:2822 (m) yrkande 36 yrkas att ytterligare 196 500 000 kr. av vuxenutbildningsavgiften skall utgöra delfinansiering av anslaget.

Utskottet finner att motionärernas förslag skulle få omfattande och starkt negativa effekter för de verksamheter som finansieras av vuxenutbildningsavgiften. Utskottet finner detta oacceptabelt och föreslår därför

att riksdagen ansluter sig till regeringens förslag och med avslag på motion 1984/85:2822 yrkande 36 godkänner att 89 000 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1985/86 används till att delvis finansiera anslaget Bidrag till studieförbunden m. m.

I motion 1984/85:2505 (c) yrkande 1 önskas en höjning med 6 000 000 kr. till bidrag till kulturverksamhet under anslaget. Enligt motion 1984/85:802 (fp) yrkande 4 bör anslaget minskas med 36 000 000 kr. i besparingssyfte. I motion 1984/85:2822 (m) understryks att studieförbundens verksamhet ingår i vuxenutbildningen. En omprioritering av resurserna på detta område är enligt motionärerna nödvändig. Således föreslås avskaffande av tilläggsbidrag till studiecirklar i samhällskunskap, svenska, matematik och hemspråk — 43 650 000 kr. (yrkande 31), avskaffande av bidraget till uppsökande verksamhet i bostadsområdena — 6 510 000 kr. (yrkande 32 i denna del), minskning av bidraget till kulturverksamhet — 32 000 000 kr. (yrkande 33), minskning av medlen till studieförbundens pedagogiska verksamhet och utvecklingsarbete — 4 000 000 kr. (yrkande 34) och till studieförbundens centrala organisationskostnader — 2 020 000 kr. (yrkande 35). Sammanlagt innebär detta en besparing med 88 270 000 kr. (yrkande 37).

Utskottet anser att anslaget Bidrag till studieförbunden m. m. tillgodoser viktiga ändamål. Vissa av de aktuella motionsyrkandena innebär en kraftig nedskärning av utbildning, som riktar sig till lågutbildade. Att försämra dessa gruppers möjligheter till utbildning inom grundläggande färdighetsområden kan utskottet inte acceptera. Utskottet, som inte har något att erinra beträffande medelsberäkningen under anslaget, tillstyrker att riksdagen med avslag på motionerna 1984/85:802 yrkande 4, 1984/85:2505 yrkande 1 och 1984/85:2822 yrkandena 31, 32 i denna del, 33, 34, 35 och 37 och med bifall till proposition 1984/85:100 anvisar ett förslagsanslag av 906 982 000 kr. till Bidrag till studieförbunden m. m.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *tilläggsbidrag till vissa studiecirklar för deltagare med stora kommunikationshinder*
   att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition 1984/85:100,
2. beträffande *försöksverksamhet med friare regler*
   att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition 1984/85:100,
3. beträffande *en översyn av reglerna för statsbidrag till studiecirkelverksamhet bland personer med psykisk ohälsa*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1838,
4. beträffande *statsbidrag med högre schablonbelopp till fyra timmar per cirkelsammankomst*
   att riksdagen avslår motionerna 1984/85:1893 yrkandena 1 och

2, 1984/85:2504, 1984/85:2545 och 1984/85:2546 yrkandena 1 och 2,

5. beträffande *kursplanebundna universitetscirklar*
   att riksdagen avslår motionerna 1984/85:802 yrkande 1 och 1984/85:2518,
6. beträffande *statsbidrag för cirkelverksamhet inom idrottsrörelsen*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1904,
7. beträffande *statsbidrag för arbetslivsorienterad folkbildning*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1345,
8. beträffande *statsbidrag till lokala, fackliga studiecirklar om industriell utveckling inom nedläggningshotad värmländsk industri*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:2201,
9. beträffande *statsbidrag till kulturverksamhet i folkbildningen för barn och ungdom*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1911,
10. beträffande *medel för uppsökande verksamhet i bostadsområden*
    att riksdagen med avslag på motion 1984/85:2822 yrkande 32 i denna del godkänner vad som förordats i proposition 1984/85:100,
11. beträffande *en särskild anslagspost till kulturrådets disposition*
    att riksdagen avslår motion 1984/85:2505 yrkande 2,
12. beträffande *vuxenutbildningsavgiften*
    att riksdagen med avslag på motion 1984/85:2822 yrkande 36 och med bifall till proposition 1984/85:100 godkänner att 89 000 000 kr. av de medel, som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1985/86 får användas till att delvis finansiera anslaget Bidrag till studieförbunden m. m,
13. beträffande *anslagsbeloppet*
    att riksdagen till *Bidrag till studieförbunden m. m.* med bifall till proposition 1984/85:100 och med avslag på motionerna 1984/85:802 yrkande 4, 1984/85:2505 yrkande 1 och 1984/85:2822 yrkandena 31, 32 i denna del, 33, 34, 35 och 37 för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 906 982 000 kr.

Stockholm den 21 mars 1985

På utbildningsutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Kerstin Göthberg (c), Per Unckel (m), Bengt Wiklund (s), Lars Gustafsson (s), Birgitta Rydle (m), Helge Hagberg (s), Lennart Bladh (s), Göran Allmér (m), Iris Mårtensson (s), Birger Hagård (m), Björn Samuelson (vpk), Ingvar Johnsson (s), Larz Johansson (c) och Linnea Hörlén (fp).

Reservationer

1. Kursplanebundna universitetscirklar (mom. 5)

Per Unckel (m), Birgitta Rydle (m), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m) och Linnea Hörlén (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar "Utskottet anser" och slutar "och 1984/85:2518" bort ha följande lydelse:

Riksdagens beslut att statsbidrag inte längre skall utgå till kursplanebundna universitetscirklar har allvarligt försvårat för många människor att få sina individuella önskemål om kompetensgivande högskolestudier tillgodosedda. Reaktioner från skilda håll i landet vittnar om att utbudet av decentraliserade universitetskurser i högskolans regi inte på samma sätt som studieförbundens universitetscirklar kunnat motsvara många människors önskemål och krav. Inte minst har människor på mindre orter och i glesbygd drabbats. Mot den bakgrunden anser utskottet att dessa cirklar åter bör bli statsbidragsberättigade och att riksdagen därför bör bifalla motionerna 1984/85:802 yrkande 1 och 1984/85:2518.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *kursplanebundna universitetscirklar*
   att riksdagen med bifall till motionerna 1984/85:802 yrkande 1 och 1984/85:2518 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Medel för uppsökande verksamhet (mom. 10)

Per Unckel, Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar "Utskottet, som" och slutar "i propositionen" bort ha följande lydelse:

I nuvarande statsfinansiella läge anser utskottet det ofrånkomligt att olika utbildningsområden vägs mot varandra. En sådan prioritering måste göras till förmån för ungdomsskolan och grundutbildning av vuxna. Med denna inriktning av resurserna till utbildningsväsendet ges de mest angelägna insatserna försteg. Med hänsyn härtill kan utskottet inte tillstyrka att medel utgår till uppsökande verksamhet i enlighet med regeringens förslag. Därför bör riksdagen bifalla motion 1984/85:2822 yrkande 32 i denna del.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *medel för uppsökande verksamhet i bostadsområden*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2822 yrkande 32 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Vuxenutbildningsavgiften (mom. 12)

Per Unckel, Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar "Utskottet finner" och på s. 8 slutar "studieförbunden m. m." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att själva konstruktionen med en vuxenutbildningsavgift ter sig alltmer tveksam. I samband med en allmän översyn av arbetsgivaravgifterna bör en omläggning av finansieringen av vuxenutbildningen övervägas. För budgetåret 1985/86 bör dock 285 500 000 kr. av ifrågavarande medel användas för att delfinansiera anslaget till studieförbunden. Anslagsförändringen innebär innehållmässigt att ungdomsskolan och grundutbildningen för vuxna ges prioritet framför andra i och för sig angelägna utbildningsinsatser. Enligt utskottets mening är detta den rimligaste fördelningen av de resurser, som för närvarande kan ställas till utbildningsväsendets förfogande. Utskottet tillstyrker alltså motion 1984/85:2822 yrkande 36.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *vuxenutbildningsavgiften*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2822 yrkande 36 och med avslag på proposition 1984/85:100 godkänner att 285 500 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1985/86 får användas för att delfinansiera anslaget Bidrag till studieförbunden m. m.,

4. Medelsberäkningen (mom. 13)

Per Unckel, Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar "Utskottet anser" och slutar "studieförbunden m. m." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det statsfinansiella läget kräver att en prioritering inom studieförbundens olika verksamhetsgrenar måste göras. Utskottet menar vidare att det är felaktigt att särbehandla vissa ämnen inom folkbildningsarbetet genom att ge tilläggsbidrag. Med den inriktning av resurserna till utbildningsväsendet som utskottet förordar ges ungdomsskolan

och grundutbildningen för vuxna prioritet före andra i och för sig angelägna utbildningsinsatser. Genom utskottets förslag säkerställs också största möjliga självständighet för studieförbunden.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att riksdagen skall bifalla motion 1984/85:2822 yrkandena 31, 32 i denna del, 33, 34, 35 och 37 samt avslå proposition 1984/85:100 och motionerna 1984/85:802 yrkande 4 och 1984/85:2505 yrkande 1 i vad gäller medelsberäkningen.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *anslagsbeloppet*
att riksdagen till *Bidrag till studieförbunden m. m.* med bifall till motion 1984/85:2822 yrkandena 31, 32 i denna del, 33, 34, 35 och 37 och med avslag på proposition 1984/85:100 och motionerna 1984/85:802 yrkande 4 och 1984/85:2505 yrkande 1 för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 818 712 000 kr.

5. Medelsberäkningen (mom. 13)

Linnea Hörlén (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar "Utskottet anser" och slutar "studieförbunden m. m." bort ha följande lydelse:

Utskottet ställer sig positivt till regeringens förslag om tilläggsbidrag till vissa studiecirklar för deltagare med stora kommunikationshinder liksom till den tvååriga försöksverksamheten med studieförbundens arbetsformer. Dessa förslag har förutsättningar att underlätta för handikappade, glesbygdsboende och personer med dålig studievana att få tillgång till studieförbundens verksamhet. Av besparingsskäl bör emellertid anslaget till studieförbunden inte räknas upp i förhållande till innevarande budgetår. Mot den bakgrunden anser utskottet att riksdagen skall bifalla motion 1984/85:802 yrkande 4 och avslå proposition 1984/85:100 och motionerna 1984/85:2505 yrkande 1 och 1984/85:2822 yrkandena 31, 32 i denna del, 33, 34, 35 och 37.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *anslagsbeloppet*
att riksdagen till *Bidrag till studieförbunden m. m.* med bifall till motion 1984/85:802 yrkande 4 och med avslag på proposition 1984/85:100 och motionerna 1984/85:2505 yrkande 1 och 1984/85:2822 yrkandena 31, 32 i denna del, 33, 34, 35 och 37 för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 870 982 000 kr.

Bilaga

Kulturutskottets yttrande 1984/85:2 y

om bidrag till studieförbunden m. m. (prop. 1984/85:100 bil. 10 delvis)

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet har den 31 januari 1985 beslutat bereda kulturutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1984/85:100 bilaga 10 punkt C 4 Bidrag till studieförbunden m. m. i de delar som rör kulturutskottets beredningsområde jämte motion 1984/85:2822 i motsvarande delar samt motionerna 1984/85:1911 och 1984/85:2505.

Kulturutskottet får med anledning härav anföra följande.

Under anslaget Bidrag till studieförbunden m. m. beräknas medel för bidrag till kulturverksamhet under en särskild anslagspost. Detta bidrag skall dels utgöra ett stöd till anordnande av kulturprogram i studieförbundens egen verksamhet och i det övriga föreningslivet, dels möjliggöra förberedelser i vid mening för sådana arrangemang. Bidraget innebär även en möjlighet för professionellt arbetande artister och konstnärer att nå ut till nya grupper. Samtidigt skapas ökade sysselsättningsmöjligheter för kulturarbetare. Den bidragsberättigade kulturverksamheten är inte bunden till vissa åldersgrupper.

I propositionen föreslås att anslagsposten Bidrag till kulturverksamhet skall räknas upp med 2 380 000 kr. till totalt 97 490 000 kr. för budgetåret 1985/86.

Det är enligt motion 2505 (c), yrkande 1, angeläget att kulturverksamhet i folkbildningen på sikt jämställs i ekonomiskt hänseende med studiecirkelverksamhet. Enligt motionärerna har det nya bidraget till kulturverksamhet fått stor betydelse för folkbildningsorganisationernas insatser inom kulturområdet och lett till förnyelse och vitalisering av det lokala kulturutbudet. Detta leder i sin tur till ökade förväntningar och ökad efterfrågan på insatser. Motionärerna föreslår därför att bidraget till kulturverksamhet skall ökas med 6 000 000 kr. i förhållande till förslaget i budgetpropositionen.

I motion 2822 (m), yrkande 33, yrkas att bidraget till kulturverksamhet skall minskas med 32 000 000 kr. i förhållande till regeringens förslag och föras upp med 65 490 000 kr. för budgetåret 1985/86.

Kulturutskottet har tidigare (KrU 1981/82:1 y, KrU 1982/83:2 y och KrU 1983/84:2 y) behandlat frågan om en utjämning i ekonomiskt hänseende mellan studiecirklarna och kulturverksamheten i studieförbunden. Utskottet uttalade vid riksmötet 1982/83 att det är angeläget att den skillnad som finns kan utjämnas. Utskottet kan dock, i rådande ekonomiska läge, inte tillstyrka den ytterligare ökning av bidraget som föreslås i motion 2505 yrkande 1. Med

hänsyn till den betydelse bidraget till kulturverksamhet har för den lokala kulturverksamheten skulle en sådan minskning av bidraget som föreslås i motion 2822 få icke acceptabla effekter. Utbildningsutskottet bör därför avstyrka även motion 2822 yrkande 33. Utbildningsutskottet bör enligt kulturutskottets mening tillstyrka regeringens förslag till medelsberäkning för bidrag till kulturverksamhet.

Kulturutskottet har inget att erinra mot vad som föreslås beträffande beräkningen av en under anslaget upptagen anslagspost som avser bidrag till Folkbildningsförbundet och länsbildningsförbunden.

De två nu berörda anslagsposterna under anslaget Bidrag till studieförbunden m. m. disponeras av statens kulturråd. Övriga anslagsposter disponeras av skolöverstyrelsen. En av dessa poster avser bidrag till studieförbundens pedagogiska verksamhet och utvecklingsarbete och är innevarande budgetår uppförd med 22 280 000 kr. Föredragande statsrådet beräknar en ökning av denna post med 4 000 000 kr. för budgetåret 1985/86 i syfte att ge studieförbunden ökade möjligheter att utveckla kulturverksamheten. Avsikten är att utbilda såväl studieförbundens medarbetare som kulturarbetare och ledare för kulturgrupper och kulturprojekt, att framställa lämpligt studiematerial och anskaffa pedagogiska hjälpmedel samt att främja verksamheten genom forskning och utvecklingsarbete.

I motion 2822 (m), yrkande 34, hemställs att riksdagen skall avslå regeringens förslag att höja bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet och utvecklingsarbete med 4 000 000 kr.

Kulturutskottet anser att det är angeläget att särskilda medel avsätts för utveckling av kulturverksamheten inom studieförbunden. Utbildningsutskottet bör därför föreslå att riksdagen avslår yrkande 34 i motion 2822 och vid medelsberäkningen under anslaget Bidrag till studieförbunden m. m. beräknar 4 000 000 kr. för det i propositionen angivna ändamålet.

Det är enligt motion 2505 (c), yrkande 2, naturligt att den myndighet som i övrigt handlägger frågor som rör kulturverksamhet i folkbildningen också svarar för fördelning av de medel som ställs till förfogande för pedagogiskt utvecklingsarbete och utvärdering av denna verksamhet. Därför bör den föreslagna höjningen av bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet och utvecklingsarbete om 4 000 000 kr. föras till en särskild anslagspost och medlen ur denna disponeras av kulturrådet, anser motionärerna.

När riksdagen vid riksmötet 1980/81 behandlade frågan om bidrag till studieförbunden, inkluderande bidrag till kulturverksamhet, uttalade dåvarande departementschefen att det är särskilt betydelsefullt att kulturrådet har ett eget klart angivet ansvar för den viktiga del av folkbildningen som kulturverksamheten utgör. Kulturutskottet (KrU 1980/81:6 y) framhöll för egen del att den verksamhet som avsågs få bidrag från anslagsposten till bidrag till kulturverksamhet naturligt ligger inom kulturrådets verksamhetsområde och att det för rådet är värdefullt att få en samlad överblick över densamma. Kulturutskottet betonade också värdet – även sett från riksda-

gens synpunkt – av en samlad överblick av de totala insatserna på kulturområdet. Kulturutskottet anser nu, i likhet med motionärerna, att kulturrådet även bör disponera de medel – 4 000 000 kr. – som i årets budgetproposition beräknas för utveckling av kulturverksamheten. Medlen bör tas upp under en särskild anslagspost under anslaget Bidrag till studieförbunden m. m. Det bör inför kommande budgetår övervägas i vilken utsträckning ytterligare medel bör tillföras den nya anslagsposten från anslagsposten Bidrag till studieförbundens pedagogiska verksamhet och utvecklingsarbete, då medel ur denna anslagspost varit avsedda även för utveckling av kulturverksamheten. Utbildningsutskottet bör föreslå riksdagen att med bifall till motion 2505 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna vad kulturutskottet här anfört.

Statsbidrag till kulturverksamhet utgår dels till verksamhet som studieförbunden ansvarar för och genomför, dels – till en mindre del – till kulturprogram som anordnas av föreläsningsföreningar och andra ideella föreningar. Studieförbunden kan samverka med sina medlemsorganisationer, t. ex. barn- och ungdomsorganisationer. De kan också välja att samverka med andra organisationer än medlemsorganisationerna.

Enligt motion 1911 (s) har det nya bidraget till kulturverksamhet inom studieförbunden inte inneburit någon förstärkning av kulturverksamheten inom barn- och ungdomsorganisationerna. Motionärerna erinrar om att bidrag från det tidigare anslaget till experiment och utvecklingsarbete inom kulturell verksamhet bland amatörer gick direkt till barn- och ungdomsorganisationerna. De anser att barn- och ungdomsorganisationerna även bör få ansvaret för den kulturverksamhet som får stöd från det nuvarande bidraget. Studieförbunden bör i detta sammanhang endast ha i uppgift att förmedla bidragen.

Kulturrådet anmäler i sin anslagsframställning för budgetåret 1985/86 att en utvärdering skall göras av bidraget till kulturverksamhet i studieförbunden. Utvärderingen skall visa hur det nya bidraget används inom studieförbunden och om de mål som satts upp för bidraget nåtts. Den skall också visa vilka verksamheter som fått stöd.

Kulturutskottet förutsätter att utvärderingen även kommer att klargöra i vilken utsträckning barn- och ungdomsorganisationer samverkat med studieförbunden och hur den ökade satsning på kulturprojekt för barn och ungdom som förutsattes i föregående års budgetproposition utfallit. De i motionen aktualiserade frågorna kan således bättre bedömas sedan kulturrådets utvärdering avslutats under nästa budgetår. Mot denna bakgrund föreslår kulturutskottet att utbildningsutskottet avstyrker motion 1911.

Stockholm den 19 februari 1985

På kulturutskottets vägnar
INGRID SUNDBERG

Närvarande: Ingrid Sundberg (m), Ing-Marie Hansson (s), Tyra Johansson (s), Karl Boo (c), Lars-Ingvar Sörenson (s), Maja Bäckström (s), Lars Ahlmark (m), Stina Gustavsson (c), Berit Oscarsson (s), Gunnel Liljegren (m), Jan-Erik Wikström (fp), Eva Hjelmström (vpk), Anders Nilsson (s), Lars Hjertén (m) och Ulla Johansson (s).

Avvikande meningar

1. Medelsberäkningen för kulturverksamhet m. m.

Ingrid Sundberg, Lars Ahlmark, Gunnel Liljegren och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 1 börjar "Kulturutskottet har" och på s. 2 slutar "till kulturverksamhet" bort ha följande lydelse:

Kulturutskottet vill för sin del understryka att full ekonomisk likställighet mellan studiecirklar och kulturgrupper ej är ett primärt mål. Studiecirkelns form är hårdare reglerad och vissa av de krav som måste uppfyllas drar särskilda kostnader.

Bidraget till kulturverksamhet i studieförbunden har ökat kraftigt under senare år. Även inom ramen för ett reducerat anslag finns goda möjligheter att stödja verksamhet som särskilt vänder sig till barn och ungdom samt att engagera professionellt arbetande kulturskapare.

Kulturutskottet biträder därför det i motion 2822 lagda förslaget om ett med 32 000 000 kr. minskat anslag och avstyrker därmed yrkande 1 i motion 2505. Utbildningsutskottet bör föreslå riksdagen att beräkna 65 490 000 kr. för kulturverksamhet i studieförbunden.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar "Kulturutskottet anser" och slutar "angivna ändamålet" bort ha följande lydelse:

Enligt kulturutskottets mening bör bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet och utvecklingsarbete vara oförändrat 22 280 000 kr. budgetåret 1985/86. Utbildningsutskottet bör således tillstyrka yrkande 34 i motion 2822 och avstyrka regeringens förslag om en ökning av bidraget med 4 000 000 kr. Kulturutskottet vill samtidigt erinra om att detta bidrag är avsett för pedagogisk verksamhet och utvecklingsarbete beträffande både cirkelverksamhet och kulturverksamhet inom studieförbunden.

2. Dispositionen av bidraget till pedagogisk verksamhet och utvecklingsarbete

Ingrid Sundberg (m), Lars Ahlmark (m), Gunnel Liljegren (m), Jan-Erik Wikström (fp) och Lars Hjertén (m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar "När riksdagen" och på s. 3 slutar "här anfört" bort ha följande lydelse:

Kulturutskottet anser att frågor om bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet och utvecklingsarbete, som i sin helhet är avsett för både cirkelverksamheten och kulturverksamheten, bör handläggas av en och samma myndighet. Skolöverstyrelsen bör därför enligt utskottets mening även fortsättningsvis disponera de medel som anvisas för detta ändamål och fördela dem mellan studieförbunden. Kulturutskottet förutsätter dock att det i bestämmelserna om fördelning av medlen mellan studieförbunden i fortsättningen tas hänsyn inte bara till omfattningen av de olika studieförbundens cirkelverksamhet utan även till omfattningen av deras kulturverksamhet. Utbildningsutskottet bör avstyrka motion 2505 i vad den avser uppdelning av bidraget till pedagogisk verksamhet och utvecklingsarbete i två anslagsposter som disponeras av skolöverstyrelsen resp. kulturrådet.